

מבעיות השתלמות קצינים וסמלים בצבא הסובייטי

(לקט סאמרים)

צורותיו ושאלותיו של ארגון ההדרכה וההשתלמות בכל צבא בעל רמה רצינית, ואף אם ממדיו ותנאיו שונים מאוד משלנו, המיד טמון בהם ענין ממשי רב. ומה גם סוגית ארגונה הפנימי של הכשרת הגייסות, ושל הדרכת הסמלנים והשתלמות המפקדים הצעירים והנמוכים — ואף חינוכה העצמי — בצבא הסובייטי, סוגיה שהידעה עליה אינה רבה. הרשימות שנבחרו ללקט זה, מבין רבות דומותיהן, נתפרסמו כולן בכלי-מבטאו של הצבא הסובייטי, ה"כוכב האדום" וה"מבשר הצבאי", בשנה האחרונה. המאמרים האלה מבטאים את הקו המנחה הניתן לצבא הסובייטי ולקציניו. כרגיל במקרים אלה אין תמיד הרצוי זה עם המצוי. וכמה מהרשימות עומדות על כך ומציינות את השעון תיקון בהגשמת אותו קו למעשה. על אף השוני הרב שברקע התרבותי והפסיכולוגי של היסודות האנושיים מהם מורכב הצבא המועצתי — מזה, וגייסותינו אנו — מזה, אין ספק בכך כי ניתן לקורא שלנו להסיק מסקנות מאלפות ממאמרים אופייניים אלה, ובעינינו בהם ימצא גם מעין השלמה לסקירתו של הגנ' ניסל, אשר נתפרסמה בחוברת הקודמת של "מערכות".

המערבית

להעלאת איכותם של הלמודים

ההדרכתיים המתודיים לסמלים

כשהוא מחושל מבחינה רעיונית, כשהוא מתאר לעצמו בבחירות מה וכיצד עליו ללמד את מגיני מולדתו — גם עבודתו היומיומית כמדריך-מחנך תביא תוצאות חשובות יותר. אולם, מאליו מובן, שאין האמנות של הדרכת הפקודים וחינוכם באה מעצמה. היא נקנית בעמל עקשני ורק בתנאי, שאי אפשר בלעדיו, שמפקד יחידת-המשנה שוקד ללמד ולתנן את עוזריו הקרובים ביותר — את הסמלים. שעה שהנך דואג להעלאת כושרם המתודי של הסמלים, חשוב כי תתבסס על אותן המסיבות שאותן תצטרך יחידת-המשנה לפתור. לא פחות חשוב מזה הוא שמפקדי יחידות-המשנה ידעו לבחור מתוך התכניות השבועיות את הפרקים החיוניים ביותר ויכינו אותם תוך עיבוד דייקני וקפדני עם סגל הסמלים. רק בתנאי זה תתנהל ההכנה המתודית של הסמלים באורח תכניתי ותכליתי. יש לציין כי עדין לא כל הקצינים הבינו זאת. לעתים מנהלים מפקדי יחידות-המשנה את ההכנה ההדרכתית המתודית, "כדי לצאת ידי חובה" בלבד; לזקחים שנים או שלושה מן הנושאים הראשונים בתכנית-האימונים של הפלוגה לפי הסדר שבו היו רשומים בה, ומשננים אותם עם הסמלים. והעובדה, שדנקא בנושאים אלה בקיאים אולי הסמלים היטב, ושהרבה יותר קשה להם לבצע אימונים בנושאים אחרים המוכרים להם פחות אינה גורמת להם, למפקדים אלה, מבוכה. "מוטל עלי" — חושב לו מפקד כזה — "להדריך מספר כזה וכזה של שעות בשבוע, כך וכך פעמים בחודש. ובאיזה טענות אחרות יכולים לבוא אלי?"

אולם בטענות אליו אפשר וצריך לבוא, והטענות הן רציניות מאוד: מעטה תהיה התועלת, ופחות מזה יהיה הטעם, אם הקצין יתן שעורים הדרכתיים-מתודיים רק בכדי שיוכל לרשום זאת בדו"ח מתאים. גישה רשמית

התקנונים של הצבא הסובייטי מטילים על הסמלים תפקידים גדולים ונכבדים. הסמלים אחראים לאימון פקודיהם וחינוכם, למשמעת-הלוחמים שלהם ולשיטורם והופעתם החיילית, עליהם לדאוג ללוחמים ולהבין לצרכיהם. כשיש להם, לקצינים, סגל-סמלים מוכן היטב, שעליו יכולים הם להשען, מגיעים הם להישגים גבוהים בהכנתם הקרבית והרעיונית של אנשיהם.

יחידת-המשנה של הקצין הרצ'נקו היא מהמעולות בחטיבה X. עונת האימונים הקיצית העוברת בה היא פוריה, ומיוסליוס גוברת ועולה שליטתם של החיילים במקצועות המלחמה, חלקם של הסמלים בכך אינו מן הקטנים. הם מנהלים את הלימודים בכיתותיהם וצנתותיהם תוך ידיעה ושליטה בחומר הנלמד, ובעקביות מפתחים את תכונות-הקרב של כל חייל וחיל כפרט. סגל הקצינים, מצדו הוא, מקדיש הרבה זמן ומאמצים להכשרת הסמלים, ומסייע בידם להשתלם ולהיות בעל-סמך אמיתיים בהדרכת פקודים וחינוכם.

הכשרתו המתודית של סגל הסמלים — זו היא מלאכה גדולה, מאומצת ודורשת טיפול בפרטים ופרטי-פרטים, אך עם זה היא גם מלאכה ששכרה בצדה. דוגמאות רבות מנסיון הילה-צבא מוכיחות בצורה משכנעת, שבאותן יחידות-המשנה בהן הקצינים מקנים בהקפדה לסמלים הרגלים מתודיים ופיקודיים, מתקדמים האימונים הצבאיים בצורה מאורגנת יותר; והבעיות של הינוך חיליים-מצטיינים בלימודים הצבאיים והרעיוניים כאחד, נפתרות ביתר הצלחה. והרי אין כלל דרך אחרת. הרי הסמל הוא-הוא מפקדו הישיר של החייל, והוא המשפיע ללא הפסק על פקודיו כמתנך-מפקד. כאשר הסמל מוכן היטב מבחינה צבאית, "הכוכב האדום", (אבגוסט 1950).

ביורוקרטית כזאת לענין לעולם לא תעלה לרמה הדרושה
את ההכנה המתודית של הסמלים.

ההכנה המתודית של מפקדי הכיתות — זוהי עבודה
מלאת חיים ויצירה בשטח של חינוך האנשים לתכונות
מסוימות. וקצין הניגש לענין אחראי זה צריך לזכור את
דבריו של סטאלין אל המפלגה הקומוניסטית בדבר העבודה
עם הסגל. — ולסגל לעצמו את ההכרה שלעבוד בהצלחה
עם אנשים יכול רק אותו מדריך ומכון הקשור אתם קשר
הדוק, והמטיב להכיר את צרכיהם ומשאלותיהם.

הכנתם של הסמלים זהו, איפוא, התנאי הראשון והבטוח
ביותר להבטחת ההסדרה הנכונה של העבודה עמם. קצין
המעמיק לחשוב ודואג לעתיד אינו סתם „נוכח“ בשעורים
הניתנים ע"י הסמלים, אלא בו במקום מברר לעצמו מהן
הנקודות החלשות והחזקות בהדרכתם את פקודיהם. אין
פרוש הדבר, כמובן, שכל שגיאה המתגלית בפעילות
ההדרכתית של הסמלים צריכה לשמש נושא לשעור ההדרכה
כתימתודי הראשון שיבוא אחריה. בשורה שלמה של
מקרים ימצא הקצין דרכים להרחקת הליקויים בצורה אחרת.
אולם, יחד עם זה, חייב הקצין להכיר את רמת ההכנה
המתודית של הסמלים, וידיעה זאת מהווה עבורו תנאי
שאין לו תחליף, ורק עליה יוכל לבסס כהלכה את הכנתם
והדרכתם של מפקדי הכיתות לקראת שעוריהם. בלעדי
איכות גבוהה של לימודים הדרכתיים-מתודיים לא תתכן
בכלל צמיחה סגל הסמלים השליש במלאכתו. צלתם של
קצינים-מסוימים היא בזה, שאינם רואים הבדל בין השעור
רים הרגילים הניתנים ע"י מפקדים ובין שעורים הדרכיים
תיים-מתודיים, ואת שני סוגי השעורים הללו, הנבדלים
זה מזה בתוכנם ובמטרתם, מגישים הם כאותו אופן עצמו.
לעתים קרובות ביותר מסתכמת דרך זו בכך, שהקצין המדריך
ליך מלמד את הסמלים לבצע רק תרגילים ופעולות מסוי-
מים, ואינו נותן להם כל הכנה מתודית. ודאי — אין
זה בגדר ויכוח כלל שבמשך השעורים ההדרכתיים-מתודיים
דיים יש גם לודא אם הסמלים יודעים את הסעיפים הנוגעים
בדבר של תקנונים והוראות ובאיזה מידה יודעים הם לבצע
בדיוק והריצות את התרגילים שאותם יהיה עליהם ללמד
את החיילים. כן יצדק הקצין אשר, בהינכחו בליקויים
בהכנתם האישית של הסמלים, יגש לתרגל אותם עד שיש
לסו לחלוטין בתרגיל. אולם יחד עם זה חייב הקצין המדריך
לסייע בידם בארגון שעורם הבא, לתת הסברים ותיאורים
ברורים על הדרך בה יש להבטיח את אמצעי-העזר החמיר
ריים הדרושים בשביל הקניית הנושא. כדי שאימון החיילים
יבוצע בתנאים הקרובים ככל האפשר לתנאי-הקרוב, ומבלי
„מוסכמות“ בלתי-מציאותיות בקיומו של השיעור, ובלי
להחסיר מתוכו דברים אשר בלעדיהם יהיה אמנם הענין
פשוט יותר, אולם פשוט מדי.

הנסיגון מראה שהסמלים נעשים למומחים-מוכהקים אמרי-
תיים באימון פקודיהם ובחינוכם, כאשר העבודה בהש-
תלמותם-הם בהרגלים ובדיעות בשטח המתודיקה מתנהלת
בלי הפסקה. שגיאה רצינית שוגים אותם המפקדים המפ-
סיקים דוקא בתקופה המאומצת ביותר של החיים במחנה
את השעורים המתודיים הניתנים לסמלים. הם סבורים
שכשיוצאים לשדה מופיעים הקצינים כמאמנים — ולכן
יודר הצורך בהכנתם המתודית של הסמלים. נקודת השקפה
כזאת מוטעית היא ביסודה, יהיה קנה-המידה שבו מבו-
צעים אימוני-שדה כאשר יהיה, תמיד משתתפים בו הסמלים.
לא רק כמפקדי הכיתות והצנחות, אלא גם כמורים ומחנכים
לפקודיהם. באימוני-שדה הסמל חייב גם לפקד נכון על
הכיתה, ללמד את החיילים, ללשש את הרגליהם — ובאותה
שעה גם לתקן את השגיאות שהסתננו"ן אצלם. הכרחי
להעמיד את הדברים כך שבאימוני השדה תתחזקנה בסמל,
ולא תחלשנה, התכונות היקרות והחשובות ביותר של
מפקד-מחנך. משום כך דרושה לו עזרה יום-יומית בעניני
מתודיקה מצד הקצינים.

בלשותם של הקצינים — המפקדים והמדריכים הרעיו-
ניים — מבחר אמצעים שונים, שאם ינצלום, יצליחו להע-
לות לרמה חדשה, וגבוהה יותר, את התרבות המתודית
של מפקדי הכיתות והצנחות. ביחידות-משנה רבות נוהגים
הקצינים לערוך הדרכות-מקדימות לסמלים בערבים שלפני
שעורי יום-המחרת. הם מבקרים את ידיעותיהם של מפקדי
הכיתות ואת מערכי השעורים והתקצירים שלהם, ומציגים
לפניהם משימות להכנה עצמית. הדרכות מקדימות כאלו
מביאות תועלת רבה, ויש להגיע לכך שתתנהלנה בכל
מקום.

בשטח זה של טיפוח היכולת-המתודית בקרב הסמלים,
יכולה להינתן עזרה רבה ע"י המדריכים הרעיוניים, שעלי-
הם במיוחד מוטלים תפקידי ההסברה הכלליים; בראש
וראשונה עליהם להסביר לחיילים את הערך הרב של הת-
קדמות באימונים הצבאיים, וללמד כל חייל לדעת שהובתו
להצטיין בהם, ולציין במיוחד את אותם מפקדי הכיתות
ההצנחות שהשיגו בעצמם תוצאות טובות באימון פקודיהם
והינוכם. יחד עם זאת יש להתדיר ללבם של הסמלים את
הכרת אהריותם-הם ליעילות הכשרתם המתודית-האישית.
כל סמל חייב לדעת שהחובתו הצבאית לדאוג בקביעות
לפיתוח ידיעותיו המתודיות ושכלול הרגליו המתודיים.

הסמל חייב להיות מפקד לדוגמה. מורה ומחנך לפקד
דיו. מתוך דאגה לחיוק הכוננות הקרבית של הצבא חייבים
הקצינים ביחידות. המדריכים בבתי-הספר הצבאיים, העתר
נות הצבאית על כל גילוייה, המרצים המפקדים הגבוהים
יותר לפעול בהתמדה למען השתלמותו של סגל הסמלים
במתודיקה של ההדרכה.